

Ei elämää vaan maailmaa varten

Nykyivistyksen pohtiminen on kai paras aloittaa Lenasta. Hän on Fiverr-verkkopalvelussa työpanostaan tarjoava taloustieteiden kandidaatti, joka lupaa kirjoittaa esseitä, tutkielmia, opinnäytteitä ja projektitoita päivän varoitusajalla. Kandidaatiksi Lenan osaaminen on hämmästyttävän laajaa, sillä työn aihealue voi olla esimerkiksi viestintä, media, sosiologia, liiketalous, psykologia, politiikan tutkimus, historia tai markkinointi. Hän kertooikin voivansa tehdä tutkimusta ja kirjoittaa akateemisia tekstejä mistä tahansa, *about anything*. En tunne häntä, enkä edes tiedä, onko hänen oikea nimensä Lena, mutta sen tiedän, että näitä tekstejä ja akateemisia opinnäytteitä voi ostaa häneltä halvalla. Tekstien hinta alkaa reilusta neljästä eurosta – yrittäähän Lena toteuttaa verkkopalvelun nimen henkeä, tarjota työtä vitosella, *fiver*.

Täydellinen nyky-yliopistolainen?

Saattaa kuulostaa vitsiltä tai provokaatiolta, että aloitan Lenasta yrittäessäni hahmottaa, miten pelastaa satayk-sivuotiaan Suomen sivistys, ja kirjoittaessani sivistyksen tulevaisuudesta ja yliopistojen roolista siinä. Mutta entä jos esimerkki ei olekaan vitsi? Entä jos laitamien sijaan Lena on jo nyky-yliopistojemme ytimessä?

Joku voi nimittäin ajatella, että Lena on Fiverr-kollegoineen täydellinen nykypäivän yliopistolainen. Hän on monitieteinen, monitaitoinen, itsenäinen, soveltamiskykyinen ja raja-aitoja ylittävä yksilö. Hän ymmärtää, että maailma on muuttunut ja että uudessa maailmassa tarvitaan monenlaisia taitoja, mukautumiskykyä, nopeaa tiedon omaksumista ja teknologisia valmiuksia.

Hän on hylännyt vanhat ja luutuneet ajatukset oppia-ainerajoista ja jalkautunut norsunluutornista sinne, missä tietoa tarvitaan. Hän on jättänyt luentosalit taakseen ja ottanut käyttöönsä digivälineet. Hän on nähnyt bisnesmahdollisuuden siellä, missä muut näkevät vain julkisen sektorin loputtomasti paisuvia menoja. Hän on tarjonnut kandintutkintonsa yhteiskunnan hyödynnettäväksi tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. Ja ennen kaikkea hän on itsenäinen yrittäjä.

Lena näyttää myös ajanmukaiselta ratkaisulta nykynuorten ongelmiin. Voimme kuvitella uupumuksen partaalla horjuvan opiskelijan – jolta vuoroin vaaditaan nopeaa valmistumista ja urasuunnittelua jo lukiossa, vuoroin opintojensa rahoittamista työllä ja osallistumista synnytystalkoisiin – turvautumassa Lenan palveluihin saadakseen kurssisuorituksensa palautettua. Voimme kuulla opiskelijan kiittävän luojansa sijaan Lenaansa pelastuksesta. Emmekä pystyisi puhtain sydämin syyttämään opiskelijaa.

Entäpä jos juuri Lena onkin se vakavasti otettava tulevaisuuden horisontti tai nollapiste, jonka kohtaamme, jos yritämme yhdistää yliopistollista tutkimusta ja ope-
tusta nykyisen työelämän vaatimukseen? Tai tarkemmin:

ei Lena ole tulevaisuuden horisontti, vaan osa jo olemassa olevaa maailmaa. Elämme kulttuurissa, jossa on normaalia myydä palveluksiaan kaikkien alojen asiantuntijana yhden yliopistollisen kandidaatin tutkinnon jälkeen. Maailma on täynnä Lenan kaltaisia työntekijöitä. Akateemisten töiden tarjoajia on tälläkin hetkellä yli 4 700 pelkästään Fiverrissa, joka mainostaa olevansa ”maailman suurin freelance-palvelujen markkinapaikka *lean*-yrittäjille”¹. Tällaisena ilmiö muistuttaa laajempaa tiedon kaupallistumista ja sen irtautumista sivistyksestä sekä itseään autonomisesti kehittävästä subjektista – muutoksesta, josta olen kirjoittanut tutkiessani konsulttikulttuurin yleistymistä.²

Miten pelastaa sivistys maailmassa, joka on luonut Fiverrin ja Lenan? Vastaukseni on lyhyt, enkä näe syytä mutkistaa sitä. Sivistys pelastuu vain panostamalla sivistyksen luomiseen, uudistamiseen ja ylläpitoon: koulutukseen, tutkimukseen, tieteeseen, kulttuuriin ja taiteeseen; niihin asioihin, jotka tekevät meistä ihmisiä, inhimillisiä. Yksi näitä asioita tukevista rakenteista on yliopisto.

Ja päästääkseen lukijani jännityksestä sanon mahdollisimman suoraan, että yliopistojen *ei pidä olla* Lenan ja Fiverrin havainnollistamaa työelämää eikä sen viitoittamaa maailmaa varten.

Kirjoitan yliopistoista, mutta kukin voi sijoittaa tilalle minkä tahansa sivistykselle omistautuneen paikan: kansanopiston, lukupiirin tai oman sydämensä. Yliopistoista puhuessani mieleissäni ovat ihmiset, jotka uskovat tietoon ja tuottavat sitä, ihmiset, jotka uskovat ajatteluun ja sen jakamiseen, tapahtuipa tämä sitten yliopistojen työhuoneissa tai vapaissa tutkimusryhmissä, autodiktin innolla *niin & näin* -lehti käsissä tai instituutioiden suojissa, kustantamoissa, lehdissä tai verkossa. Tärkeintä ei ole paikka vaan asenne. Nähdäkseni myös sivistyksen rakenteita kuitenkin tarvitaan – siksi kirjoitan juuri yliopistoista, vaikka muuallakin ajatellaan. Ter-

”Ajattelemiseen sitoutuneiden ihmisten ja yliopistoyhteisöjen tehtävänä on kuvitella ja rakentaa nykyistä parempaa maailmaa.”

vehdin ilolla vapaata tutkimusta, ja samalla olen varma, että se tarvitsee järjestelmällistä tukea koulutuksesta ja yliopistoista, olivat nämä sitten Platonin Akatemioita, keskiajan luostareita tai hyvinvointiyhteiskuntien julki-
sesti rahoitettuja yliopistoja.

Yliopistojen on pystyttävä ylittämään todellisuus

Monet merkit viittaavat siihen, että maailmamme ei ole kehitymässä kovin hyvään suuntaan: ilmasto lämpenee, varallisuus keskittyy, poliittinen populismi ja aggressiot nousevat, kehitysmaiden riisto ei ole kadonnut mihinkään, on ylikulutusta ja valistukselliset ajatukset ovat puolustuskannalla. Poliisit pahoinpitelevät äänestämään haluavia ihmisiä Euroopassa, kuten kävi Kataloniassa, ja yliopistoja tukahdutetaan poliittisesti, kuten on tapahtunut Unkarissa ja Venäjällä.

Maailma on monella tavalla niin henkisessä kuin hyvin käytännöllisessäkin kriisissä.

Sivistyksen näkökulmasta huolestuttavaa on, että myös koulutetut – siis sivistyskoulutusta saaneet – ihmiset ovat alkaneet taantua pudotuspelin paineessa. Yhä useampi on alkanut kyseenalaistaa koulutuksen, tieteen, ihmisoikeudet, naisten oikeudet, hyvinvointivaltion ja monet muut saavutukset, jotka ovat tähän saakka kulkenet edistyksen nimissä. Näin tehdään milloin populistisen strategisista, milloin syvemmistä filosofisista syistä. Historia toistaa itseään, kun myös korkeinta koulutusta saaneet jordanpetersonit ja johanbäckmanit – tai pehmeämmät, mutta silti niin riehakkaat juhanavartiaiset – ovat alkaneet kyseenalaistaa saavutuksia, joista he

itse ovat nauttineet. Demokratian halveksunnasta, fasis-
milla flirttailusta ja edistyskellisten rakenteiden – kuten
sopimusyhteiskunnan – romuttamisesta on tullut myös
koulutettujen leikkiä.

Eikä yliopistoja tunnu puolustavan enää edes niiden oma johto: esimerkiksi oman yliopiston rehtori on luopunut vaatimuksesta pitää yliopistojen rahoitus yleisen kustannustason nousun mukaisena ja ottanut asenteeseen ennemmin sen, että jonkinlainen rahoituksen absoluuttinen lakipiste on nyt saavutettu.

Asenteista välittyy mielikuva, että hyvinvointivaltio tuli jo valmiiksi ja tästä eteenpäin voimme enää leikata ja tehostaa sitä.

Miten sivistyksen ystävien ja sydämen yliopistojen pitäisi reagoida? Tulisiko yliopistojen juosta muutosten rinnalla, katsella niitä uteliaasti ja ottaa irti, mitä riehuvasta pyörremyrskystä ulos sinkoilee? Pitäisikö kaltaisten tutkijoiden hyökätä joukolla Fiveriin kasvaville tutkinto- ja esseemarkkinoille kilpailemaan Lenan kanssa?

Ei. Yliopistojen, tutkimuksen ja koulutuksen – siis sivistyksen perusrakenteiden – tehtävänä ei ole tukea maailmaa, joka jouduttaa omaa tuhoaan. Meidän – ja tässä vetoan yhtä paljon sinuun, lukijani, kuin kollegoihini yliopistoilla – tehtävämme on päinvastainen.

Meidän ajattelemiseen sitoutuneiden ihmisten – ja yliopistoyhteisöjen – tehtävänä on kuvitella ja rakentaa tutkimuksen, koulutuksen ja sivistyksen avulla *nykyistä parempaa* maailmaa. On haudettava ja autettava synnyttämään sellaisia yhteiskuntia, joissa on kykyä ja myös halua ratkaista ilmastonmuutoksen, ylikulutuksen ja ympäristötuhojen kaltaiset ongelmat, yhteiskuntia joissa työskennellään väsymättä ihmisten välisten eriarvoisuuksien poistamiseksi ja sitoudutaan demokratiaan ja jakamattomaan ihmisarvoon.

Olen nimittäin varma, että jos yliopisto yrittää pysyä mukana nykytalouden tai -työelämän pelissä, se on tuomittu muuttumaan merkityksettömäksi. Jos tavoitteena on esimerkiksi nykyihanteiden mukaisesti tulla kuuluisaksi tai tehdä paljon rahaa, ei tähän tarvita korkeaa koulutusta. Moni menestynyt startup-yrittäjä on jättänyt opiskelunsa kesken, eikä Thomas Pikettyyn kuvaamien keskittyvien varallisuuksien perimiseen kysyttyä sivistystä³. Yliopisto ei ole nopein reitti myöskään helppoon elämään tai kuuluisuuteen. Jos haluaa ihmisten suosiota ja sponsoreiden rahoittaman elämän, YouTube-tähteyksien lienee parempi tie.

Rahaa ja mainetta voi kerätä horjuttamalla kansantalouksia, kuten valuuttakeinottelijat tekevät, tuhoamalla ympäristöä, kuten Talvivaarassa on tehty, ajamalla ihmisiä velkavankeuteen, kuten pikavippiyrittäjät ovat tehneet, tai heikentämällä työehtoja, kuten henkilöstövuokrausfirmat tekevät. Eryteisesti digitaalisessa taloudessa tämä on yhä useammin avain henkilökohtaiseen menestykseen, maineeseen ja mammonaan.

Uuden talouden dynamiikan ytimessä ovatkin digitaalisten innovaatioiden luomat disruptiot tai katkokset, jotka tuovat hajaannusta ja sekasortoa monille ja kasautuvaa vaurautta harvoille: Airbnb on tuonut

murroksen majoituspalveluihin, Fiverr yliopistoessien kirjoittamiseen, Foodora syömiseen, Barona työvoiman neuvotteluasemaan, vakuutuskuoria tarjoavat yritykset verotukseen ja Clash of Clans -peli riippuvuutta aiheuttavaan viihdekulutukseen. Näille talouden innovaatioille on yhteistä halukkuus venyttää kollektiivisesti neuvoteltujen sääntöjen, tapojen ja jopa lakien rajoja, vaikkapa siinä, miten majoituspalveluissa taataan turvallisuus tai yliopisto-opinnoissa noudatetaan eettisiä periaatteita. Tällaiset innovaatiot hakevat tuottoa ja rikkauksia perustajilleen rikkomalla tietoisesti yhteisiä sääntöjä – välittämättä siitä, millaisia seurauksia tällä on yhteisöille tai ympäristölle.

Yrittäjät ja yritykset toimivat monissa tapauksissa lakeja ja sääntöjä tahallaan venyttäen, sääntelyn ja verotuksen porsaanreikiä etsien, sekasortoa ja hajaannusta tuottaen – ja yhteisöjen sietokykyä koetellen. Siitä heidät yhä useammin myös taloudellisesti palkitaan.

On selvää, että sivistystä puolustavien instituutioiden, ihmisten ja yliopistojen ei pidä toimia samoin. Yliopistojen ei pidä kiihdyttää tai tukea tätä toimintalogiikkaa, eikä koulutusjärjestelmän ole syytä palvella työelämää, joka on muuttunut tällaiseksi.

Koulutusta, sivistystä ja yliopistoja tarvitaan päinvastoin silloin, kun halutaan *ylittää* työelämän tai nykyisen talousjärjestelmän tarjoamat mahdollisuudet tai sen asettamat rajoitteet ja vaatimukset. Korkeimman koulutuksen ja tutkimuksen on oltava vastavoima sellaiselle talouselämälle, joka suhtautuu välinpitämättömästi toimintansa inhimillisiin ja ympäristöllisiin seurauksiin. Yliopistojen ja yliopistollisen ajattelun tavoitteena on oltava muutos *ilman* hajaannusta ja sekasortoa, ilman ympäristön ja ihmisyyteiden kärsimystä.

Emme tarvitse yliopistoja, jos ne pyrkivät samaan kuin inhimillisiä ja ympäristöllisiä katastrofeja tuottava työelämä, talousmalli ja kulutuskulttuuri. Tarvitsemme niitä kääntämään tämän kehityksen ja edistämään toimintalogiikkaa, joka pystyy rakentamaan parempaa – kestävämpää ja oikeudenmukaisempaa – maailmaa.

Tällaisissa yliopistoissa tuotetaan ymmärrystä niistä taidoista ja ajatuksista, joita työelämä tai talouselämä *eivät tällä hetkellä arvosta* tai *osaa arvostaa*, mutta joita ihmisten pitäisi arvostaa, tutkia ja opettaa, jos haluamme hyvinvointivaltioiden, inhimillisen sivistyksen ja ylipäätään ihmiskunnalle elinkelpoisen maapallon säilyvän.

Yliopistojen oppositioroolia ei ole kuitenkaan syytä ajatella pysyvänä asiantilana, ikään kuin yliopiston ihanne olisi *aina* olla erilainen nuori tai toisin ajatteleva radikaali. Ei pidä ihannoida naiivisti vastarintaa tai olettaa häiriköintiä itsessään ratkaisuksi. Yliopiston ei tule hakeutua ikuiseen marginaaliin tai tehdä vastarintaa identiteettiään. Päinvastoin: yliopistoissa on pyrittävä luomaan vaihtoehtoja, jotka ovat edistykseellisiä mutta myös vetoavat enemmistöön ja joista voi näin ollen tulla vallitsevia. Niissä pitää haudata jotain sellaista, jolla on mahdollisuus nousta siivilleen myös enemmistön edessä. Vain tällaiset yliopistot voivat olla oikeutettuja demokratioissa.

Kun puhun rakentamisesta ja luomisesta, en tarkoita sitä, että kaikkien pitäisi ryhtyä keksimään ratkaisuja tai uusia sovelluksia ja olla innoissaan uusista ideoista. Myös kritiikin avulla voi rakentaa. Toisinaan tehokkain rakentamisen keino on osoittaa, mikä ei toimi – samoin kuin parasta kehitystä voi olla se, että asioita ei muuteta. Joskus kehitys edellyttää pysähtymistä.

Autonomiset ajattelijat

Kulkevatko nyky-yliopistot kuvaamaani ihanteelliseen suuntaan? Onko niistä tulossa paremman maailman laboratorioita, joissa tutkijat kehittävätkin ja hautovat hyviä vaihtoehtoja ja opiskelijat oppivat rakentamaan parempaa yhteiskuntaa – ohi kriisejä luovan talous- ja työelämän?

Siltä ei vaikuta. Enemminkin yliopistoja ohjaava tiedepolitiikka tuntuu tekevän kaikkensa, jotta yliopistot palvelisivat yhä tiukemmin niitä tarpeita, joita talouselämä, työelämä ja yritykset sille haluavat asettaa. Lähes kaikki vallitsevat yliopistopoliittiset muodot ovat haitallisia sellaiselle visiolle, jossa yliopistoista muodostuisi paremman ja kestävämmän maailman rakennuspaikkoja.

Jatkuvat organisaatiouudistukset, yliopistojen säätiöittäminen, kiihtyvä rahoituskilpailu ja loputtomien ohjausinstrumenttien poukkoilevuus vievät mahdollisuuksia siltä itsenäiseltä työltä, jolle koko yliopistojen tarkoituksen ja olemassaolon pitäisi perustua.

Tietysti edellytyksiä ovat heikentäneet myös menneen hallituskauden ennennäkemättömät leikkaukset ja yliopistojen hiljainen nöyrytyminen niihin. Yliopistot ovat vain harvoin nousseet selväsanaisesti vastustamaan kehitystä – niiden viralliset lausunnot ja rehtorien puheet ovat pikemminkin myötäilleet trendejä kuin esittäneet niille vaihtoehtoja. Mutta nämä ovat vielä pääosin tieteen ulkopuolella pysytteleviä ohjausjärjestelmän ongelmia, ja niiden tuottama tuho voidaan korjata ehkä nopeastikin.

On kuitenkin eräs suuntaus, jonka tuhot voivat olla kauaskantoisia. Vaarallisin tiedepoliittinen trendi liittyy tieteen itsemääräämisoikeuden riistämiseen sekä oppiaineiden ja oppiaineidentiteettien järjestelmälliseen tuhoamiseen: siihen intoon, jolla oppiaineita yhdistetään toisiinsa ja luodaan yhä suurempia kokonaisuuksia; tapaan, jolla tieteenalaidentiteettejä puretaan tai uudistetaan hallinnollisin päätöksin, kun esimerkiksi kirjallisuus yhdistetään musiikkiin, taidehistoria mediatutkimukseen ja viestintä politiikantutkimukseen. Kun hallinnollisilla uudistuksilla tuhotaan oppiaineita ja -aloja, tuhotaan samalla edellytyksiä juuri sellaiselle itsenäiselle ajattelulle, joka pystyisi tuottamaan vaihtoehtoja nykytodellisuudelle.

Tuntuu kuin kukaan trendin edistäjistä ei olisi tehnyt itse tiedettä eikä tietäisi, miten tiede kehittyy. Muistin virkistämiseksi: tiede uudistuu sisäisesti paradigmojen uudistumisten myötä. Se on koko tieteen logiikan ytimessä. Kun jokin vanha käsitys saa tarpeeksi kritiikkiä, se korvautuu uusilla käsityksillä. Samalla ajattelutavat, ajattelun muodot ja oppiaineet kehittyvät orgaanisesti

tieteenalan oman kehityksen mukaisesti. Jos tiedeyhteisö itse päätyy siihen, ettei musiikintutkimuksella ja kirjallisuudentutkimuksella – tai musiikilla ja kirjallisuudella – ole enää merkittävää eroa, ne alkavat yhdistyä. Kun tutkijat esimerkiksi aikoinaan totesivat, että taiteentutkimukselta jää yhteiskunta huomaamatta, he loivat rinnalle kulttuurintutkimuksen tradition. Kun tiedettä pohtineet filosofit olivat edenneet tarpeeksi pitkälle, he alkoivat kutsua omaa kenttäänsä tieteenfilosofiaksi. Ja kun fysiikka oli kehittynyt tiettyyn pisteeseen, joku alkoi puhua nanoteknologian mahdollisuuksista. Joskus tällaiset muutokset ovat nopeampia, joskus hitaampia.

Nyt tieteenaloja yritetään kuitenkin lakkauttaa ja perustaa rakenteellisilla päätöksillä ylhäältä alas. Oppiaineita yhdistetään selvityshenkilöiden tai rehtorien ehdotuksista. Ei niinkään siksi, että näiden alojen kehitys olisi johtanut tähän, vaan koska halutaan isompia yksikköjä ja säästöjä tai havaitaan mahdollisuus lakkauttaa muutamia professuureja sekä tehdä asiantuntijoista haavoituvaisempia ja helpommin korvattavia. Näin voidaan myös nujertaa tai häivyttää sellaiset asiantuntijat, jotka olisivat omalla alallaan tarpeeksi vahvoja voidakseen arvostella ja vastustaa hallinnollisia uudistuksia ja huonoa tiedepolitiikkaa. Kun tieteenaloilta viedään itsenäisyys rehtorin, ministeriön tai selvityshenkilön sanelemana, heikennetään ja horjutetaan samalla autonomisesti toimivia ja ajattelevia ihmisyhteisöjä, joista saattaisi nousta nykyisten trendien haastajia.

Sama autonomian vastainen tuhovimma etenee ympäri maailmaa: Oslossa on yritetty yhdistää hallinnollisella päätöksellä loistotutkimusta tekevää sosiaaliantropologian laitosta innovaatioiden ja teknologian tutkimukseen. Vaikka trendi näyttää kiihtyneen tällä vuosituhannella, strategisiksi kutsuttuja päätöksiä on tehty ennenkin käsi kädessä talouselämän ja politiikan tarpeiden kanssa. Hyvän esimerkin tarjoaa Rebecca Lowenin tutkimus Stanfordin yliopiston noususta kylmän sodan aikana sotateollisuuden tahdittamana. Stanfordin laitoksia muokattiin kansallisen turvallisuuden nimissä muun muassa niin, että vireä ekologian tutkimus korvattiin sotateollisuutta hyödyttäneellä biokemialla ja ydinaseisiin kriittisesti suhtautuneet poliittisen teorian tutkijat saivat antaa tilaa armeijan tarpeita palvelleille behavioristeille.⁴ Mitä jos aikoinaan olisikin satsattu ekologian ja ylikansoituksen tutkimukseen? Näyttäisikö maailma toisenlaiselta?

Koulutusleikkausten takia tuhotaan nyt ehkä muutama ikäluokka. Ylhäältä alas pakotettujen hallinnollisten uudistusten myötä sen sijaan tuhotaan useampi sukupolvi ja pahimmassa tapauksessa kykymme ajateluun, jota eivät ohjaa Foodoran ja Facebookin työvoimatarpeet.

Kysymys institutionaalisten rakenteiden muuttamisesta johtaa pohtimaan, kuinka monta sukupolvea vie jonkin osaamisen katoaminen Suomesta: jos tulevien kandidaattien ihanteeksi otetaan Fiverrin Lena, joka osaa omasta mielestään niin sosiologiaa, viestintää, markkinointia, historiaa kuin psykologiaakin, kuka opettaa

Lenan lapsille näitä taitoja 20 vuoden päästä? Kuka enää osaa lukea nuotteja, jos kaikkien pitää hallita moniaistimellinen kulttuurien kirjo? Kuka osaa tutkia viestintää, jos se nähdään samaksi asiaksi kuin politiikka ja päinvastoin?

Hyvien asioiden säilyminen vaatii usein institutionaalisia rakenteita. Niinpä näitä asioita – kuten autonomaista ajattelua – myös tuhotaan purkamalla niiden institutionaalisia edellytyksiä.

Tällaiset pohdinnat voivat tuntua yliopistojen sisäisiltä asioilta, joilla on vain etäinen yhteys sivistyksen juhlaan käsitteeseen ja joilla siten ei ole merkitystä yliopistojen ulkopuolella.

Uskon, että näin ei kuitenkaan ole. Koko yliopistojen kyky olla merkityksellisiä yhteiskunnissamme riippuu täysin siitä, annetaanko tieteen itse määritellä tarpeensa, identiteettinsä ja kysymyksenasettelunsa. Jos joku muu määrittelee ne, yliopistoilta on turha odottaa uusia avauksia, keksintöjä tai ratkaisuja. Jos tieteen tekemisen ehdot asetetaan ulkoapäin, on tiede tuomittu vain toistamaan narrina sen, mitä voimakkaimmat haluavat.

Jos meistä kaikista tahdotaan kaikkien alojen kevytasiiantuntijoita, ketteriä ja mukautuvia tietotalouden konsultteja, joiden kysymyksenasettelut määrittää joku muu, olemme kohta kuin Fiverrin freelancerit, jotka pystyvät kyllä palvelemaan työelämää ketterästi, mutta jotka tuskin pystyvät esittämään sille vaihtoehtoa, rakentamaan mitään parempaa tai sanomaan, että näin ei pitäisi olla.

Jos tieteen tekijät sen sijaan saavat määritellä tavoitteensa itse ja rakentaa vahvoja omaehtoisia toimintatapoja ja ajattelun muotoja, toki lakeja ja ihmisarvoa kunnioittaen, yliopistot toimivat niin kuin niiden pitääkin: paremman maailman laboratorioina.

Vain itsenäisinä ja omaa kehitystään itse ohjatesaan yliopistot pystyvät tarjoamaan yhteiskunnalle jotain, mitä sillä ei vielä ole, jotain parempaa kuin mihin talouden ohjaama elämä tällä hetkellä meitä ajaa.

Talouselämä hoitaa kyllä hommansa. Se luo tarvitsemansa moniosajat ja disruptiot. Sivistyksen ja yliopistojen tehtävän on oltava radikaalisti toinen ja tavoitteen kunnianhimoisempi. Olkoon se maailman pelastaminen siltä itseltään.⁵

Vitteet & Kirjallisuus

- 1 Ks. fiverr.com.
- 2 Ks. Hanna Kuusela & Matti Ylönen, *Konsulttidemokratia. Miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton*. Gaudeamus, Helsinki 2013.
- 3 Thomas Piketty, *Pääoma 2000-luvulla* (Le capital au XXI siècle, 2013). Suom. Marja Ollila & Maarit Tillman-Leino. Into, Helsinki 2016.
- 4 Rebecca S. Lowen, *Creating the Cold War University. The Transformation of Stanford*. University of California Press, Berkeley 1997.
- 5 Teksti on muokattu Tampereen yliopiston tieteen tekijöiden 50-vuotisjuhlassa syksyllä 2017 pidetyistä puheista.